

Az emberkereskedelemmel kapcsolatos ítélezésben a Fővárosi Ítéltáblán felmerülő gyakorlati tapasztalatok

Az emberkereskedelem törvényi tényállását az 1998. évi LXXXVII. törvény 43. §-a 1999. év március hó 1. hatállyal iktatta a Büntetőtörvénykönyvbe. A korabeli jogszabály szöveg szerint e bűncselekményt az a személy követi el, *aki mást elad, megvásárol, ellenszolgáltatás fejében átad, átvesz, más személyért elcserél, illetve e célra másnak megszerez* (Btk. 175/B. § (1) bekezdés). Minősítő körülményként szerepelnek a jogszabályban a következő elkövetési magatartások: *személyi szabadságától megfosztott, tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére* (sértetti alanyi kör); *a munkavégzés, fajtalanság vagy közösül, illetve mással való fajtalanság vagy közösülés végett* (az emberkereskedelem célja); *a bűnszervezet tagjaként, az elkövető nevelése felügyelete gondozása vagy gyógykezelése alatt álló személy sérelmére* (az elkövetési módra tekintettel).

2002. év április hó 1. napjától a 2001. évi CXXI. törvény 21. §-ával szabályozott normaszöveg a hatályos, mely az elkövetési magatartásokat kiegészíti a korábbi törvényi tényállás első öt elkövetési magatartása *érdekében végzett toborzással*, továbbá a *szállít, elszállásol, elrejt* fordulattal. A fentiek mellett új minősítő körülményként szerepel a *tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére, az emberi test tiltott felhasználása, a tiltott pornográf felvétel készítése, az üzletszerűen, erőszakkal, fenyegetéssel, megtévesztéssel, a sértett sanyargatásával* történő elkövetési mód. Ugyanakkor már nem különös részi minősítő körülmény a bűnszervezet tagjakénti elkövetés, mert ez a törvénymódosítás szerint az általános részben, a büntetés kiszabása körében kapott helyet tételkeret-tágító rendelkezésként (Btk. 98. §).

Összesen 14 ügyet vizsgáltam meg (a továbbiakban 1. ügy, 2. ügy, 3. ügy, stb.), melyek mindegyike nagy terjedelmű és munkaignényű, sok vádlottas ügy volt. Az elsőfokú eljárás során 103, a másodfokú eljárásban pedig összesen 77 vádlott büntetőjogi felelősségéről döntöttek a bíróságok, azzal a megjegyzéssel, hogy természetesen nem mindegyikkkel szemben emberkereskedelem büntette képezte az eljárás tárgyát. A halmazatban szereplők közül kiemelkedő a nemi erkölcs (erőszakos közösülés, szemérem elleni erőszak, kitartottság, kerítés), az egyéb személy elleni (testi sértés, kényszerítés, személyi szabadság megsértése, emberrablás) bűncselekmények, melyeket vagy az emberkereskedelemmel megvádoltak vagy más bűnelkövetők valósítottak meg.

Időbeli hatály

Két ügyben merült fel – az 1999. év március hó 1-e előtti elkövetés ellenére – a cselekményeknek az elbíráláskor hatályos jogszabály szerinti emberkereskedelemnek való értékelése.

Az 1. ügyben az elsőfokú bíróság négy vádlott bűnösségét az elkövető nevelése alatt álló személy sérelmére elkövetett emberkereskedelem büntetében állapította meg, melyet mint bűnsegédek követtek el (Btk. 175/B. (1) bekezdés, (3) bekezdés a./ pont). Indokolása szerint ugyanis ezen bűncselekmény büntetési tételkerete két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, szemben a Btk. 193. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdésre figyelemmel a (4) bekezdés b./ pontja szerint minősülő emberkereskedelemmel foglalkozó szervezet keretében bűnsegédként elkövetett családi állás megváltoztatásának büntetével, melynek büntetési tétele öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés volt. A másodfokú bíróság álláspontja szerint azonban az irányadó tényállásból nem következik, hogy a vádlottak emberkereskedelemmel foglalkozó szervezet keretében követtek volna el a cselekményt, ezért utóbbi minősítés eleve kizárt. Három vádlott cselekményét így az elkövetés idején hatályos bűnsegédként elkövetett családi állás megváltoztatásának a kiskorú nevelésére köteles személy által elkövetett büntettnek minősítette (Btk. 193. § (3) bekezdés b./ pont), melynek büntetési tétele két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés. Ezért nem jöhet szóba, hogy a cselekményt az elbíráláskor hatályos új büntetőtörvény szerint kellene elbírálni, mert éppen a cselekmény elkövetése idején hatályos jogszabály tartalmaz enyhébb rendelkezéseket.

A 2. ügyben a fellebbviteli főügyészség indítványozta két vádlott büntetőjogi felelősségének megállapítását egy 1998. év novemberében a sértett adásvételével megvalósított emberkereskedelem büntette miatt. A másodfokú bíróság mellőzte azonban a bűnösség megállapítását, mivel a vádlottak cselekményüket az emberkereskedelem törvényi tényállásának hatályba lépését megelőzően követtek el.

Nemcsak a bűncselekmény megvalósulása, hanem a cselekmény minősítése szempontjából is mellőzhetetlen a Btk. 2. §-ára figyelemmel annak vizsgálata, hogy az emberkereskedelem minősített esetét az elkövetéskor avagy az elbírálás idején hatályos büntetőtörvény szerint kell-e elbírálni. Ennek a büntetés kiszabása szempontjából azért is van jelentősége, mert valamennyi másodfokú határozat meghozatalára a 2003. évi II. törvény általánosságban enyhébb rendelkezéseinek hatályba lépését követően került sor. E körülményre is figyelemmel az eljáró bíróságok az esetek nagy többségében általában az elbíráláskor hatályos büntetőtörvényt tekintették irányadónak. Ez azonban nem minden esetben van így, mivel hiába enyhébb a büntetés kiszabására vonatkozó rendelkezés az új törvény szerint, ha a cselekmény súlyosabban minősül, a büntetési tételkeret hosszabb tartamú büntetés alkalmazását teszi lehetővé. Nincs törvényes lehetőség ugyanakkor mindkét jogszabály alkalmazására, vagyis a minősítésnél az elkövetéskori, míg a büntetés kiszabásnál az elbíráláskor hatályos törvény rendelkezéseinek figyelembe vételére.

Viszonylag gyakran előforduló bűncselekmény a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére fajtalanság vagy közösülés, illetve mással való fajtalanság vagy közösülés végett elkövetett emberkereskedelem. Ez 2002. év április hó 1.

napját megelőzően a (3) bekezdés a./ pontja szerint minősült és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel volt büntetendő. Ezt követően azonban az ilyen cselekmény a (4) bekezdés a./ pontja szerint minősül és öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli büntetni a törvény. A másodfokú bíróságok ezt észlelve az elkövetéskor hatályos törvény rendelkezéseit tartották irányadónak a cselekmények elbírálásakor (3., 4. ügy).

Ugyancsak a bűncselekmény elkövetésekor hatályos büntetőtörvényt alkalmazta a másodfokú bíróság egyes vádlottakkal szemben, amikor megállapította, hogy az elbíráláskor hatályos Btk. lényegesen tágabb határok között, szélesebb körben teszi megállapíthatóvá a bünszervezet fennálltát. A 2001. évi CXXI. törvény módosító rendelkezéseit megelőző bünszervezet a Btk. 137. § 8. pontja szerint *bűncselekmények rendszeres elkövetése révén, haszonszerzés végett létrejött olyan bűnszövetség, amely feladatmegosztáson, alá-fölrendeltségi rendszeren és személyi kapcsolatokon nyugvó szerepvállaláson alapul.* Ez egy szigorúan körülhatárolt, több tényállási elem együttes fennállásával körülírt fogalom, szemben az elbíráláskor hatályos meghatározással: *három vagy több személyből álló, hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport, amelynek célja öt évi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése.* A történeti tényállás módosulása folytán a másodfokú bíróság azt állapította meg, hogy a vádlottak hasonló vagy azonos bűncselekményeket követtek el ugyan, együttműködésük azonban alkalmoszerű volt, szigorúan üzleti alapú mellérendeltségen és nem alá-fölrendeltségi viszonyon alapult; nem volt közöttük feladatmegosztás, tevékenységük eseti jellegű volt. Az egyik terhelt vezető szerepe pedig a családi kapcsolatban általában meglevő, az idősebb testvér tekintélyéből fakadó volt (2. ügy).

A jogi tárgy

A büntetőjogi felelősség megállapítása szempontjából nem kerülhető meg a bűncselekmény jogi tárgyának vizsgálta. A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága egyik legelső döntésében már rögzítette, hogy a bűncselekmény elkövetésekor az emberi szabadság, méltóság és önrendelkezési jog szenved sérelmet, melyek az emberi léthez elválaszthatatlanul hozzátartozó olyan alapjogok, melyekről – az élethez való joghoz hasonlóan – érvényesen nem lehet lemondani. Ezért az emberkereskedelem a passzív alany beleegyezése esetén is jogellenes magatartás, a bűnösség ténye szempontjából a sértett beleegyezésének nincs jelentősége. Az eljáró bíróságok ugyan nem hivatkoztak rá, de mentő körülményként nem vették figyelembe a sértettek beleegyezését akkor, amikor a terhelt Ausztriába vitte személygépkocsival a sértetteket, ott egy spanyol bártulajdonos megbízottjának átadta, aki repülővel vitte tovább őket Spanyolországba, ahol egy szórakozóhelyen kellett dolgozniuk prostituáltként. A bár tulajdonosa a leányokért devizaszámlára utalással fizetett (5. ügy).

Hasonló megoldást alkalmaztak a bíróságok akkor is, amikor a sértett füle hallatára alkudoztak a terheltek a sértett adásvételéről, nyilvánvaló volt, hogy neki prostitúciós tevékenységet kell majd folytatnia, melybe beleegyezett (3. ügy).

A Legfelsőbb Bíróság előbb idézett érvelésének megfelelően utasította el a másodfokú bíróság a terhelt védőjének a másodfokú eljárás során előadott hivatkozását, hogy a sértett adásvétele az ő beleegyezésével történt. Felmentetés helyett helybenhagyta az elsőfokú bíróság büntetőjogi felelősségét megállapító rendelkezését (2. ügy).

Az előbbi gyakorlattal ellentétes végindítványt terjesztett elő az első fokon eljáró ügyész abban az ügyben, melyben kifejtette, hogy 175/B. § miniszteri indoklásából az következik, hogy *„az ember jogai közé tartozik saját képességeinek és munkaerejének áruba bocsátása, ebből következik, hogy az érintett személy beleegyezése esetén – ha ő maga válik áruvá – általában hiányzik a jogellenesség. Márpedig itt a sértett beleegyezett abba, hogy magát mintegy áruba bocsássa és pénzért nemi kapcsolatot létesítsen. Az I. r., II. r. és III. r. vádlottakkal megbeszélte, hogy a közösülésért kapott pénzt egymás között elosztják”*. Az elsőfokú bíróság nem ezen okfejtésre figyelemmel minősítette eltérően a terheltek cselekményét, illetve alkalmazott felmentő rendelkezést más terheltekkel szemben, hanem a vádirathoz képest megállapított eltérő tényállás miatt. Súlyosításra irányuló ügyészi fellebbezés hiányában így is megállapította a másodfokú bíróság, hogy a vádlottak cselekménye a vádtól eltérően, a Btk. 175/B. § (4) bekezdés a./ pontja szerinti emberkereskedelem büntettének is minősülhet. Az irányadó tényállás szerint ugyanis e terheltek arra történő hamis hivatkozással szerezték meg „futtatójától” a sértettet, hogy ismernek *„egy gazdag, idős embert, aki 200.000,- forintot fizetne azért, hogy lefeküdjön a sértettel”*. Miután a sértett és a kitarottja ebbe beleegyezett, a terheltek a sértettet magukhoz vették és megkísérelték eladni, majd egy lakásba bezárták. A terheltek a bejelentett fellebbezéseket visszavonták, ezért a másodfokú eljárásban már nem volt lehetőség sem a tényállás korrigálására, sem a minősítés megváltoztatására (6. ügy).

Az elkövetési magatartás

A vizsgált ügyek nagyobb részében prostitúciós tevékenységhez kapcsolódó emberkereskedelem képezte az eljárás tárgyát. A törvényi tényállás elad – megvásárol fordulata jellemzően akként valósul meg, hogy a prostitúciós tevékenységet folytató sértettet vevője azért fizet az eladónak, hogy a sértett a szexuális szolgáltatásért kapott pénzösszeget a jövőben neki és ne eladójának adja át. Ez a Btk. 206., esetleg 207. §-ába (kitartottság, kerítés) egyébként nevesített sajátos haszonszerzési célzat az emberkereskedelem leggyakoribb és leglényegesebb motívuma. Ettől eltérő elkövetési magatartások képezték a következő eljárások tárgyát:

Az I. r. és II. r. vádlottak egy a nyomozás során fel nem derített társukkal személygépkocsi megtolására vonatkozó hamis hivatkozással azért csaltak el

három hajléktalan férfit magukkal, hogy munkavégzés céljából tanyára adják el őket. A vádlottak e három férfit az I. r. vádlott külterületi ingatlanának környékére hívták, leittatták a sértetteket, akik közül az egyik fel nem derített – Tibor utónevű – személy gyanúsna talalta a helyzetet és nem akart bemenni a vádlottak által felajánlott istállóba, hanem elmenekült. Másik két társának azonban nem sikerült elmenni, őket a vádlottak kabátjuknál fogva visszahozták a bekerítetlen udvarra és akartuk ellenére berángatták őket egy istállóba, amelynek ajtaját az I. r. vádlott retesszel zárta be. A vádlottak a sértetteket a IV. r. vádlottnak akarták eladni H-ba, aki a tanyáján levő állatok gondozására, munkavégzés céljából embereket keresett és a munkaerő megszerzéséért kisebb összeget is adott. Az I. r. terhelt megkérdezte az istállóban levő sértettektől van-e nálunk személyi igazolvány, de K. sértettnél nem volt. Ezért felszólította őt, hogy menjen el érte a hajléktalan szállóra és hozza magával az igazolványát. K. sértett az istállóból elment, azonban oda már később nem tért vissza. Az I. r. terhelt S. sértettet továbbra sem engedte ki az istállóból, akiről a VII. r. terhelt megtudta, hogy fogvatartják, ezért a késő délutáni órákban telefonon értesítette a IV. r. terheltet, hogy talált számára egy embert, akit 10.000,- forint ellenében elvihet a tanyájára dolgozni. A IV. r. terhelt megkérte az V. r. terheltet, hogy még aznap este személygépkocsival menjen el C. városba és hozza el a hajléktalan személyt, adjon át a VII. r. vádlottnak 10.000,- forintot, majd a sértettet szállítsa el munkavégzés céljából H-ba, a IV. r. vádlott tanyájára. A IV. r. vádlottnak nem volt tudomása arról, hogy S. sértett akarata ellenére tartózkodik az istállóban.

Az V. r. vádlott VI. r. társával elment C-be, ahol a sértettért kifizette a 10.000,- forintot a VII. r. vádlottnak, aki S. sértettet átadta az V. és VI. r.-nek. A sértett nem akart beszállni az V. és VI. r. vádlott gépkocsijába erre e két vádlott a ruhájánál fogva kényszerítette. Azt állították, hogy a vasútállomásra viszik, azonban tiltakozása ellenére a IV. r. vádlott tanyájára vitték. Ezt útközben közölték is a sértettel, nem hagyták őt kiszállni a gépkocsiból „hiszen a munkaerőt le kell szállítani a IV. r. vádlott részére”. A két vádlott S. sértettet a IV. r. vádlott tanyáján helyezte el, több illegálisan ott dolgozó hajléktalan személy között.

A sértett kb. egy hétig dolgozott a tanyán, az ott levő állatok körül kellett munkát végeznie, majd jelezte, hogy különféle betegségei miatt gyógyszert kell szednie, ami nem áll a rendelkezésére. Ekkor a IV. r. vádlott megijedt és az V. r. vádlottat megbízta azzal, hogy vigye el S. sértettet a tanyáról az N-i vasútállomásra, ott adjon neki valamennyi pénzt és engedje el. Az V. r. vádlott a sértettet a vasútállomásra vitte, adott neki 1.000,- forintot, majd elengedte.

A 8. ügyben a méhmagzat szülei – az I. r. és II. r. terhelték – a születendő gyermekükre kötöttek megállapodást a terheltként egyébként nem szereplő, kívülálló személlyel, hogy ő anyagi ellenszolgáltatás fejében örökbefogadja a megszületendő gyermeket. A különböző időpontokban folytatott tárgyalásokon kezdetben a szülő nő anyja – a III. r. terhelt – is részt vett, és előmozdította a megállapodást. Az örökbefogadónak nem volt szándékában pénzt adni ellentételezéseként, viszont a terhelték magatartása miatt feljelentést tett. Az elsőfokú bíróság mindhárom vádlott bűnösségét az elkövető nevelése alatt álló személy sérelmére elkövetett emberkereskedelem büntetének minősítette. A másodfokú bíróság egyetértett az elsőfokú bírósággal annyiban, hogy a

bűncselekmény minősítése szempontjából közömbös a „vevő” kvázi „megtévesztő” megtartása, akinek sem a megállapodáskor, sem a gyermek átvételekor eleve nem volt fizetési szándéka. Az ilyen „ügylet” ugyanis már önmagában semmis és az eladók bűnösségét nem érinti az a tény, hogy a vevő büntetőjogi felelőssége bűncselekmény elkövetése hiányában nem állapítható meg.

Az elsőfokú bíróság azt is helyesen vizsgálta, hogy a terheltek cselekménye miért nem családi állás megváltoztatásának minősül. Az eltérés oka az – többek között –, hogy a Btk. 193. §-ából az emberkereskedelem törvénybe iktatásakor kikerült a normaszövegből jelen cselekmény elbírálásakor jelentőséggel bíró, *„a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy eladásával vagy megvásárlásával”* fordulat. Márpedig terheltek szándéka a gyermek eladására irányult, cselekményük ezért emberkereskedelemnek minősül.

A másodfokú bíróság csak annyiban változtatta meg az elsőfokú bíróság ítéletét, hogy a szülő nő anyjának cselekményét bűnsegédként elkövetettnek minősítette, figyelemmel arra, hogy a születendő gyermek nem állt volna a nevelése, de bizonyíthatóan a felügyelete alatt sem, továbbá a megállapodást sem ő – hanem a két szülő – kötötte a harmadik személlyel, ebben csak közreműködött.

A 9. ügyben az irányadó tényállás szerint a terhelt szülők a bűncselekmény elkövetése kezdetén 8 és fél éves gyermeküket, F. Angelikát annak tudatában engedték S. Pálhoz hétvégi, nyári szünetekben kirándulásokra, hogy ő ezen időben szexuálisan „molesztálja”, fajtalanodik a gyermekükkel. Ennek fejében különböző anyagi ellenszolgáltatást, értékkel bíró ajándékot kaptak a személytől, aki megígérte, hogy lakásukba épít majd egy galériát is. Az anyagi támogatást 2002. év novemberétől kapták a terheltek, akiknek a sértett 2004. év nyarán-őszén már jelezte, hogy nem akar kimenni az őt molesztálóhoz, azonban a szülők az ígért galériaépítés reményében, illetve attól tartva, hogy ellenkezésük esetében vissza kell adniuk a korábbi ajándékokat, változatlanul támogatták, hogy S. P. magával vigye gyermeküket a lakására. A másodfokú bíróság a határozata jogi indokolásában rámutatott, hogy ebben az ügyben – szemben az egyébként „szokásos” eladással – *„az ellenszolgáltatásért másnak átadással történő elkövetői magatartás bír relevanciával. Az átadás – amely megvalósulhat ideiglenesen vagy végleges jelleggel is – akkor tényállásszerű a cselekmény minősítése szempontjából, ha arra ellenszolgáltatásként kerül sor. Jelen esetben a gyermeküket átadó terheltek szolgáltatásban (ajándékban) részesültek ellentételezés gyanánt, S. P. ennek fejében vehette át a sértettet”*. Az elkövetői minőséget elemezve arra a következtetésre jutott, hogy *„az immateriális bűncselekmény alanya, tettese bárki lehet. Az ellenszolgáltatásért átadó és átvevő önálló tettek. Mindkét oldalról, amennyiben az azonos elkövetési magatartást legalább ketten, egymás tevékenységéről tudva, közösen valósítják meg, társtettesként áll fenn büntetőjogi felelősségük, ahogy ezt az adott ügyben az elsőfokú bíróság is megállapította”* a szülők tekintetében. Kifejtette továbbá, hogy noha a kiskorú sértett molesztálása 2002. év nyarán kezdődött, ekkor még nem kaptak ellenszolgáltatást a terheltek S. P.-től. 2002. év november hótól kezdődően

azonban már kaptak vizonzást a gyermek átengedéséért. Mivel a 2002. év nyara és novembere között történtek nem képezték a vád tárgyát, ezért nem volt megállapítható az emberkereskedelemmel anyagi halmazatban a szemérem elleni erőszak büntette, melyben a szülők bűnsegédi bűnrészesek lettek volna.

Az előbbi három, továbbá a családi állás megváltoztatásának minősített ügytől eltekintve a további tíz ügyben a sértett prostitúciós tevékenységével volt kapcsolatos a sérelmére megvalósított bűncselekmény. Ezek közül azonban nem a szokásos elkövetési magatartást állapították meg az eljáró bíróságok az 5. ügyben. Ebben az I. r. és III. r. terheltek az elkövetési magatartás utolsó fordulatát, a „másnak megszerez”-t valósították meg akkor, amikor a sértetteket rábeszélték a prostitúcióra, őket felöltöztették, rendbe hozták, majd átadták annak a terheltnek, aki külföldre közvetítette a sértetteket. A spanyol vevő a korábban már írtak szerint átutalással fizetett a közvetítőnek a sértettekért. Ennek az elkövetési fordulatnak azért volt jelentősége, mert e cselekmény attól függetlenül befejezett, hogy végül a sértettek nem mindegyikét adta el az átvevő, mert egyikük a repülőgépet lekéste és meggondolva a dolgot, nem utazott ki Spanyolországba. Rámutatott a másodfokú bíróság, hogy e körülménytől függetlenül, az I. r. és III. r. terheltek ezt megelőző, rendelkezésre bocsátó magatartásukkal befejezték a cselekményt. Dogmatikai érdekesség, hogy a közvetítő személy esetében viszont az el nem utazó sértett tekintetében a cselekményt kísérletnek minősítette a bíróság.

Nem lett volna lehetséges emberkereskedelemnek minősíteni az olyan ténymegállapítást, hogy *„a III. r. vádlott a gépkocsiban elmondta a sértettnek, hogy az I. r. vádlottól 100.000,- forintért megvásárolta azért, hogy ezt követően neki végezzen prostitúciós tevékenységet”*. Az elsőfokú ítélet jogi indokolásában azonban azt a történeti tényálláshoz tartozó megállapítást is rögzítette, hogy a fenti hivatkozásokon túlmenően *„maga az üzletkötés lezajlott, mivel a III. r. vádlott és az I. r. vádlott előzőleg is találkozott, amikor a sértett is velük volt, és így a III. r. vádlott megtekintette őt, majd következő nap meg is kötötték a vádlottal egymás között az üzletet”*. A történeti tényállásból vett idézet pedig arra utal, hogy a megállapodást követően a sértettet az I. r. ténylegesen át is adta a III. r. terheltnek. (12. ügy.)

Ez a legutóbbi példa egyben illusztrálja is a prostitúcióval kapcsolatos emberkereskedelem tipikusnak mondható elad-megvásárol fordulatát, amely a vizsgált ügyek többségében előfordult.

Felmentő rendelkezést alkalmazott az elsőfokú bíróság abban az ügyben, amikor tényként csak az volt rögzíthető, hogy a terhelt jelen volt abban az autóban, ahol a sértett eladása megtörtént, kétséget kizáróan azonban nem volt megállapítható, hogy az ügylet megkötéséről e terheltnek tudomása lett volna. Ugyanezen ügyben más terheltet azért mentett föl az emberkereskedelem vádja alól a bíróság, mert semmilyen szerepe nem volt a bűncselekmény elkövetésében, abban nem működött közre még fizikai vagy pszichikai bűnsegédként sem. A másodfokú eljárás során a fellebbviteli főügyészség nem kifogásolta az elsőfokú bíróság által hozott felmentő rendelkezéseket (13. ügy).

Az emberkereskedelem stádiumai

Az elkövetési magatartással kapcsolatban nem mellőzhető annak rögzítése, hogy önmagában a megállapodással a bűncselekmény elkövetése még nem fejeződik be. Az emberkereskedelem ugyanis nem egy verbális bűncselekmény, a befejezettséghez szükséges a passzív alany törvényi tényállásban felsoroltak szerinti tényleges átadása, átvétele stb. A 10. ügyben a bíróság a következő tényállást állapította meg:

A Budapesten helyismerettel nem rendelkező Cs. Szilvia sértettet L. Zoltán I. r., L. Terézia II. r. és N. Zsófia III. r. vádlottak a VII. kerületben levő lakásukba fogadták, Cs. Szilvia itt töltötte az éjszakát. Másnap reggel III. r. vádlott közölte a sértettel, hogy a lakásból nem mehet el, mert ők megvásárolták N. Jánostól és amíg a kifizetett pénzt „le nem dolgozza, addig velük kell maradnia”. A sértettel közölt „megvásárlás” nem volt igaz, csupán a sértett megtévesztését szolgálta. A vádlottaknak tudomásuk volt arról, hogy a sértett még csak 16 éves.

A délután folyamán a vádlottak a sértettel Gy-re utaztak, ahova azzal a szándékkal mentek, hogy a sértettet eladják. A III. r. vádlott elmagyarázta a sértettnek, hogy őt most elfogják adni, a kapott pénz fele az övé, míg fele a sértetté lesz, de mindkettőjük a fele részüket az I. r. vádlottnak kell leadniuk. A vádlottak elképzelése azonban a szándéknál nem jutott tovább, mert nem jelentkezett konkrét vevő.

Gy-ből visszatérve az esti órákban a sértett ismét kérlelni kezdte a vádlottakat, hogy engedjék haza. Az I. r. vádlott erre ismét közölte, hogy megvették őt és amíg a vételárat nem dolgozza le, addig nem mehet el. A sértett mindvégig a vádlottak őrizetében volt, ezt követően nem hagyták egyedül a lakásban. A rendőri intézkedésig mintegy 5-6 napon keresztül prostitúcióra kényszerítették a sértettet, aki – mivel félt az I. r. vádlottól –, így nem ellenkezett, amikor levitték az utcára. A feladatmegosztás szerint az I. r. vádlott rendszeresen lekísérte és figyelemmel kísérte az utcai tevékenységét a sértettnek. Utóbbiban közreműködött a III. r. vádlott – aki maga is prostitúcióból élt –, ő tárgyalt az ügyfelekkel, határozta meg az adott szexuális szolgáltatásért járó összeget, és vette fel az ennek fejében a vádlottnak járó pénzt. A szexuális kapcsolatokra a II. r. vádlott lakásában került sor, aki kifejezetten erre a célra bocsátotta rendelkezésre azt. A III. r. vádlott minden alkalommal felügyelete alatt tartotta a sértettet, aki a szexuális kapcsolatokért kapott pénzből nem részesült, azt a vádlottak felélték, csupán a sértett ételmezését biztosították.

A II. r. vádlott felvette a kapcsolatot „Dakota” becenevű V. r. vádlottal, az I. r. vádlott unokatestvérével, akinek megemlítette, hogy van náluk egy lány. Az V. r. vádlott meglátta a sértettet, megkérdezte a vádlottakat, hogy nem adják-e el neki őt. A vádlottak közölték vele, hogy a lány még fiatalokú és 120.000,- forintot kérnek érte. Az V. r. vádlott közölte, hogy 80.000,- forintot hajlandó fizetni a sértettért, akit Spanyolországba kíván kivinni, ahol ugyancsak prostituáltként kellene dolgoznia. Ebben meg is állapodtak a vádlottak. A sértett látszólag beleegyezett abba, hogy elmenjen az V. r. vádlottal, mert abban reménykedett, hogy lehetősége lesz megszökni. Tekintettel arra, hogy a sértett még nem töltötte be a tizennyolcadik

életévét olyan személyigazolványra volt szükség, amelyben a személyi adatai szerint már nagykorú. Ennek érdekében az V. r. vádlott vállalta a hamis igazolvány beszerzését. A hamisítás érdekében az I. és a III. r. vádlott elvitték a sértettet fényképet csináltatni, majd az elkészült kép segítségével az V. r. vádlott ismeretlen személlyel 25.000,- forintért fényképcsere módszerével hamisított egy személyi igazolványt, mely R. Zsófia nevére és adataival került kiállításra. Az V. r. vádlott a meghamisított iratot átadta az I. r. és III. r. vádlottnak, ők elkísérték a sértettet a kerületi rendőrkapitányságra, ahol a hamis személyi igazolvány felhasználásával benyújtottak egy útlevélkérelmi lapot. A kérelem alapján a hamis adatokat tartalmazó útlevél elkészült. Ezt követően a sértett csak a hamis igazolványt tarthatta magánál, míg a saját nevére szóló személyi igazolványt és társadalom biztosítási kártyát az I. és III. r. vádlottak szétépték. Lakossági bejelentés alapján az intézkedő rendőr a sértettet igazoltatta, a rendőrkapitányságra előállította és megállapította, hogy azonos az eltűntként körözött Cs. Szilvia sértettel.”

A vádlottak arra való hamis hivatkozása, hogy megvásárolták a sértettet nem valósítja meg az emberkereskedelem bűncselekményét (vö. 12. ügy). A sértett Gy-re történő elvitele annak érdekében, hogy ott elfogják őt adni, azonban ez konkrét vevő hiányában nem valósult meg, előkészületnek minősül. E tekintetben azonban nem került sor vádemelésre, ezért a vádlottak büntetőjogi felelőssége nem állapítható meg.

A sértett V. r. vádlottnak történő eladása tekintetében azonban a vádlottak konkrétan megállapodtak a sértett eladásában/megvásárlásában és megegyeztek a vételárban is. A sértettet az adásvétel zökkenőmentes lebonyolítása érdekében hamis igazolvánnyal látták el. Az eljáró bíróság álláspontja szerint cselekményük erre tekintettel az előkészületi szakon túllépett, mivel azonban a sértett tényleges átadására nem került sor a cselekmény kísérleti szakban maradt.

Hasonló megállapítást tett a Fővárosi Ítéltábla a 7. ügy már ismertetett tényállása alapján a jogi indokolásában:

„Az emberkereskedelem akkor válik befejezetté, ha passzív alany az eladó, átadó vagy cserélő érdekköréből a vevő, átvevő, cserélő hatalmába kerül. A tényállás szerint az I. r. vádlott három férfit csalt az ingatlanba, a közelebből nem azonosított férfi gyanút fogott és elmenekült.

K. sértettet az I. r. vádlott engedte el, hogy okmányait magához véve térjen vissza, nevezett azonban nem teljesítette a kérést, míg S. sértettet ténylegesen átadta a IV. r. vádlottnak. S. sértett esetében az átadással befejezetté vált a bűncselekmény, ellenben K. tekintetében kísérlet maradt, mivel ő nem került ki az I. r. vádlott érdekköréből. Az ismeretlen személlyel kapcsolatban megállapított tényállás e bűncselekmény előkészületének minősül, melyet a törvény büntetni rendel, emiatt azonban az ügyész nem emelt vádat, amely akadályozza a büntetőjogi felelősségre vonást”.

A fenti jogi állásponthoz kapcsolódik a cselekmény befejezettségét illetően a másodfokú bíróságnak a 2. ügyben olvasható megállapítása: *„A bűncselekmény elkövetése a passzív alanynak a pénz (vagy más ellen szolgáltatás) ellenében történő átadásával válik befejezetté. Nem előfeltétele a bűncselekmény elkövetésének, de befejezésének sem a pénz kifizetésére... Akkor is megállapítható a bűncselekmény, ha a megállapodás ellenére sem következik be a pénz vagy más ellenérték átadása, illetve átvétele”*.

Egyebekben az eljáró bíróságok más ügyben is rámutattak arra, hogy a bűncselekmény befejezettsége szempontjából az eladás típusú elkövetésnél nincs jelentősége annak, hogy a vásárló a megállapodás szerinti vételárat az eladónak egyáltalán kifizette-e. Nem a bűncselekmény stádiuma szempontjából vitatható viszont az emberkereskedelem megállapítása annál a tényállásnál, amikor a fiatakorú sértett üzletszerű kéjelgésből szerzett pénzének 70 %-át adta át az I. r. és II. r. terhelnek, akik mintegy három hónapon keresztül tartatták ki magukat vele, bántalmazták is őt és amikor nem „dolgozott” az utcán, nem engedték egyedül kimenni a lakásból. A sértett érzelmi kapcsolatba került a vádlottként nem szereplő B. I-vel és elhatározta, hogy megszökik vele, ebben azonban az I. r. terhelt megakadályozta és B. I-t elkergette a lakásból. Utóbbi személynek végül a I. r. terhelt felajánlotta, hogy 70.000,- forintért „elengedi” a sértettet. B. I. az ismerőseitől 50.000,- forintot kért, melyet átadott az I. r. terheltnek, aki „ennek fejében engedte el” a sértettet azzal, hogy további 20.000,- forintot majd később fizet ki.

Ezen tényállásból nem az következik egyértelműen, hogy B. I. valóban megvásárolta volna a sértettet. Ezzel szemben inkább az látszik megállapíthatónak, hogy B. I. a sértett érdekében cselekedve, az ő szabadon bocsátásáért fizetett az I. r. terhelnek, magatartása már ez okból sem megvétele. A cselekmény ezért – attól függően, hogy megállapítható-e a kvalifikált erőszak a személyi szabadság megsértésénél – inkább emberrablásnak vagy zsarolásnak lenne minősíthető (11. ügy).

Bűnhalmazat, minősített esetek

Az ítélőtábla illetékességi körébe tartozó bíróságok az uralkodó jogirodalmi álláspontnak megfelelően a cselekményeket annyi rendbelinek minősítették, ahány sértett sérelmére követték el. Ez azt jelenti, ha egy terhelt több sértett ad el vagy vesz meg, cselekménye a sértettek számához igazodóan több rendbeli. Az eljáró bíróságok ilyenkor sértettenként vizsgálták a cselekmény minősítését és befejezettségét.

Ugyanazon sértett többszöri eladása, átadása-átvétele egyéb törvényes előfeltétel mellett folytatólagosnak minősül. Más illetékességi területen levő bíróság a folytatólagosságot abban az esetben is megállapította, amikor a terhelt ugyanazon sértettet néhány napon belül többször adta el különböző terhelteknek. Ez az álláspont a folytatólagosság tényállási elemeinek meglétére – többek között az

ugyanolyan bűncselekményre, a sértett azonosságára, a rövid időközre – tekintettel véleményünk szerint is helytálló.

A vizsgált ügyek mindegyikében az emberkereskedelem minősített esete miatt került sor vádemelésre, illetve a bűnösség megállapítására, vagyis az alapeset a gyakorlatban nem fordul elő. Egyetlen, 2008. év január 1. előtt született ítéletben a rendelkező részben alapesetként került megnevezésre a minősített eset.

Ahogy ezt korábban jeleztem tíz esetben fajtalanság vagy közösülés, illetve mással való fajtalanság vagy közösülés, egy esetben tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére, egy esetben az elkövető nevelése alatt álló személy sérelmére, hat ügyben a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére, hat ügyben a személyi szabadságától megfosztott személy sérelmére történő elkövetés képezte az eljárás tárgyát.

Ahogy ezt a bevezetőben jeleztem az emberkereskedelem mellett számos más bűncselekmény miatt is került sor vádemelésre, több esetben halmazatban a terhelt által elkövetett emberkereskedelemmel. Már csak terjedelmi okból sem vállalkoztam arra, hogy ezen bűncselekmények tekintetében is részletekbe menő elemzésbe bocsátkozzak. A halmazatban szereplő cselekmények közül azonban kiemelési igényel a Btk. 175. § (2) és (3) bekezdés II. tétele szerinti, a személyi szabadság megsértése törvényi tényállásának emberkereskedelemmel összefüggő minősített esete. E „konkurens” tényállásban szabályozott bűncselekményt az követi el, *aki emberkereskedelemmel összefüggésben megszerzett és a személyi szabadságától megfosztott sértett személyi szabadságának megfosztását fenntartja és a sértettet munkavégzésre kényszeríti*. Súlyosabban minősül a cselekmény, ha az elkövetési magatartást további öt minősítő körülmény – *aljas indokból vagy célból, hivatalos eljárás színelésével, a sértett sanyargatásával, jelentős érdeksérelmet okozva, a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére* – mellett valósul meg. Az előbbi törvényi megfogalmazásból látható, hogy látszólagos alaki halmazatot képez e bűncselekmény abban az esetben, ha a személyi szabadságtól megfosztás az emberkereskedelem elkövetésekor valósul meg. Nem tartotta megalapozottnak az ügyészi indítványt a másodfokú bíróság és mellőzte a személyi szabadság megsértése minősített esetében a bűnösség kimondását, mert az emberkereskedelem minősítő körülményeként értékelte a személyi szabadság megsértését. Határozatában az ítélőtábla arra is rámutatott, hogy a személyi szabadság megsértése minősített esetének konjunktív tényállási eleme a „*munkavégzésre kényszerít*” fordulat. Ez pedig nem állapítható meg akkor, ha a sértettet nem ezért, hanem fajtalanság vagy közösülés, illetve mással való fajtalanság vagy közösülés érdekében szerezték meg. Erre utal az is, hogy az emberkereskedelemnél szabályozott minősített eseteknél külön pontban foglal helyet utóbbi magatartás ((2) bekezdés d./ pont), valamint a munkavégzés céljából megszerzés (c./ pont.). Egyebekben a másodfokú bíróság egyetértett az elsőfokú bíróság azon jogi álláspontjával, hogy az emberkereskedelem minősített esetének megállapításakor már értékelést nyert a sértett személyi szabadságától való

megfosztása, így a kétszeres értékelés tilalmába ütközne két bűncselekmény megállapítása (4. ügy).

A bizonyítás nehézségei, büntetés kiszabási kérdések

Önmagában az a tény, hogy valamennyi vizsgált ügy több vádlottas, túlnyomó részt több cselekményes volt arra utal, hogy az első fokon eljáró bíróságoknak jelentős nehézségekkel kellett megküzdeni a bizonyítási eljárás során. A 2. ügyben a védők részletekbe menően támadták az elsőfokú bíróság által lefolytatott bizonyítás törvényességét. Az ítéletábra másodfokú határozatában rámutatott, hogy a védők ezen hivatkozásai alaptalanok voltak. Nem volt kifogásolható, hogy az elsőfokú bíróság a sértetteket zárt tárgyaláson hallgatta meg, mert ezt a Be. 237. § (3) bekezdés a./, c./ pontja szerinti erkölcsi ok és a tanúk védelme indokolta. Az sem volt kifogásolható, hogy egyes tanúkat a Be. 292. § (2) bekezdésére figyelemmel a vádlottak távollétében hallgatta meg a bíróság. Az elsőfokú bíróság a vádlottaknak minden esetben teljes terjedelmében felolvasta a tanúk vallomását, arra őket nyilatkoztatta, melyet követően ismételt nyilatkoztatta a tanúkat az eltérésekre, ezeket pedig újra ismertette a vádlottakkal. Az sem volt támadható, hogy a vádlottak nem voltak jelen a tárgyalás azon részén, amely nem az ő cselekményükkel volt kapcsolatos. Az ilyen pervezetést gyakorlati indokok is alátámasztják és a Be. 381. § (4) bekezdés második mondata erre amúgy is lehetőséget nyújt. Az elsőfokú bíróság indokolási kötelezettségét is teljesítette, a Be. 373. § (1) bekezdés III/a. pont alapján szóba sem került ennek elmulasztása miatt az ítélet hatályon kívül helyezése.

A 14. ügyben került sor a Be. 375. § (1) bekezdés első mondatában írt eljárási szabálysértés miatt az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezésére. Az elsőfokú eljárás során a bíróság a 2006. év szeptemberében és novemberében tartott tárgyaláson egyáltalán nem alkalmazta a Be. 85. § (3) bekezdése szerinti figyelmeztetést nyolc tanúval szemben, míg ötöt csak a hamis tanúzás törvényes következményeire oktatott ki. A figyelmeztetés elmaradása, illetve nem a törvénynek megfelelő közlése miatt a Be. 85. § (3) bekezdés utolsó mondatában írtak folytán három tanú vallomása egyáltalán nem volt figyelembe vehető, míg a többieknek a büntetőeljárás törvény módosítása előtt tett nyilatkozatuk minősült törvényesen beszerzett bizonyítéknak. A bizonyítási eszközként figyelembe nem vehető vallomásokra tekintettel az elsőfokú bíróság ítélete a Be. 376. § (1) bekezdése szerint megalapozatlanságban is szenved.

Az előző, hatályon kívül helyezéssel végződött ügy, valamint a családi állás megváltoztatásának súlyosabban minősülő esetének leszámításával összesen 12 ügy büntetés kiszabási gyakorlatát tekintetem át az emberkereskedelem minősített esete miatt elítélt vádlottak vonatkozásában. Nem tettem elemzés tárgyává azt, hogy a vádlottakkal szemben e cselekmények miatt halmazati büntetések kerültek-e kiszabásra, illetve az sem, hogy visszaesők, különös visszaesők, avagy többszörös visszaesők voltak-e az elkövetők. Ezen lényeges adatok hiányában is megállapítható, hogy az esetek döntő többségében, összesen 28 vádlottal szemben

végrehajtandó szabadságvesztés és közügyektől eltiltás került jogerősen kiszabásra. 9 terhelttel szemben felfüggesztett szabadságvesztést, közülük eggyel szemben pénzmellékbüntetést szabott ki a bíróság, míg további egy – fiatalkorú – vádlottal szemben próbára bocsátást alkalmazott.

Dr. Hrabovszki Zoltán
Fővárosi Ítéltábla Bírója